

С Т А Н О В И Щ Е

от

доц. д-р Анна Станева
Софийски университет „Св. Кл. Охридски“

на дисертационен труд за присъждане на научна
и образователна степен **„доктор“**

Автор: Венцислав Людмилов Петров

Тема: „Отмяна на отказа от наследство от кредиторите на наследника“

1. Със Заповед № РД 38-378/02.06.2015 на Ректора на Софийски университет „Св. Климент Охридски“ съм определена за член на научното жури за осигуряване на процедура за защита на дисертационен труд на тема „Отмяна на отказа от наследство от кредиторите на наследника. Автор на дисертационния труд е Венцислав Людмилов Петров, докторант на самостоятелна подготовка към катедра „Гражданскоправни науки“.

Венцислав Людмилов Петров е асистент по Гражданско и семейно право от 01.09.2011 г. Води семинарни занятия, както и отделни лекции по Семейно и наследствено право, Облигационно право и Гражданско право – обща част. В. Петров е зачислен като докторант на самостоятелна подготовка по научната специалност Гражданско и семейно право считано от 15.02.2015 г. със Заповед № РД 20-426/13.02.2015 г. със срок на завършване на докторантурата 15.02.2018 г. Докторантът успешно е положил изпити за докторски минимум както следва:

Гражданско право (обща част) на 17.03.2015 г. с успех отличен 5.50 и Семейно и наследствено право на 31.03.2015 г. с успех отличен 6.

Със заповед на Ректора на СУ „Св. Климент Охридски“ No РД20-907/02.06.2015 В. Петров е отчислен като докторант с право на защита.

Докторантът е публикувал две статии по темата на дисертационния труд:

- Съотношението между Павловия иск и иска по чл. 56 от Закона за наследството. – сп. Норма, бр. 4/2015

- Невъзможността за удовлетворяване като елемент от фактическия състав, пораждащ правото на кредиторите по чл. 56 от Закона за наследството. – сп. Търговско право, кн. 2/2015 (под печат)

2. Представеният труд разглежда материя, която е твърде слабо изследвана както у нас, така и в чуждата литература. Разглеждана е накратко в рамките на учебници или монографии с по-общ характер. Има само отделни статии, посветени изцяло на иска по чл. 56 ЗН. Затова сам по себе си положителен е фактът, че се касае за първото монографично изследване по въпроса.

Трудът е в обем от 240 страници и в структурно отношение отговаря на изискванията на чл. 28, ал. 2 от ППЗРАСРБ – състои се от увод, четири глави и заключение. Структурата е логична и дава възможност за цялостно изследване на разглежданата тема.

Първата глава обхваща историческо развитие на института и правната му уредба в България и в други законодателства, както и отграничения от сходни правни фигури – нищожност, унищожаемост, Косвен иск, Павлов иск и преферентните иски в несъстоятелността. Във втората глава са разгледани елементите от фактическия състав, пораждащ правото на кредитора по чл. 56 ЗН, а именно: наличие на вземане, качеството наследник на длъжника; извършил валиден отказ от наследство; невъзможност за удовлетворяване на кредитора от имуществото на длъжника-наследник. В третата глава е разгледан начинът на упражняване на правото на отмяна – с конститутивен иск, предявен срещу отказалия се наследник, като са обсъдени различни процесуални въпроси, свързани с темата. Накрая в четвъртата глава е изведена същността на отмяната на отказа от наследство и правните последиците от упражняването му. В заключението са концентрирани предложенията на автора *de lege ferenda*.

Касае се за сериозна разработка, която макар и да е насочена към конкретен въпрос на наследственото право, предполага много добро познаване на гражданското право като цяло и особено материята на относителната недействителност. Трудът показва, че авторът притежава задълбочени теоретични знания, включващи сериозен анализ на цялата относима българска литература и значителен брой чуждестранни съчинения (общо 147 заглавия).

Стъпвайки на много добрата си теоретична подготовка и анализ на използваната литература, авторът изгражда своите тези по разглежданата тема, като показва зрялост и способност за самостоятелно научно изследване.

Авторът анализира и цялата достъпна му съдебна практика и прави уместни предложения за подобряване на законовата уредба.

3. **Приноси.** Основните достижения на автора, които могат да се окачествят като приноси, са следните:

- 3.1. Фактът, че трудът представлява първо цялостно изследване на иска по чл. 56 ЗН, сам по себе си има приносен характер.
- 3.2. Анализът на въпроса относно вида на кредиторското право, за удовлетворяване на което може да бъде предявен искът по чл. 56 ЗН – авторът приема, че може да се касае както за парично, така и за непарично (с известни уговорки) изискуемо вземане, което е възникнало преди извършване на отказа от наследство; ликвидност на вземането поначало не е необходима.
- 3.3. Очертаване на категорията наследници, чийто отказ от наследство може да бъде атакуван – авторът приема, че това са наследниците по закон и по завещание – общо и частно. Държавата не може да бъде такъв наследник, доколкото няма право да се откаже от наследството.
- 3.4. Интересна е тезата, че може да бъде атакуван не само изричен отказ от наследство, но и мълчаливият по чл. 51, ал. 2 ЗН. В този смисъл е формулирано и предложение *de lege ferenda*.
- 3.5. Следва да се отбележи уточняването на началния момент, от който тече срокът за предявяване на иска. Според автора 3-годишният срок от извършване на отказа тече от деня на вписването му в особената книга в районния съд, доколкото то е елемент от фактическия състав на отказа от наследство, а 1-годишният срок от узнаване за отказа – от момента на реалното узнаване, независимо от това по какъв начин е станало то.
- 3.6. Анализът на приложението на иска при отношения с международен елемент е задълбочен и полезен, макар и прекалено широк за нуждите на разглеждания въпрос.
- 3.7. Основно внимание заслужава тезата на автора относно същността на правото на отмяна на отказа и правните последици от упражняването му. Приносен характер има авторското разбиране за разглеждания иск като средство за преодоляване на рефлексното действие на отказа от наследство по отношение на кредитори на наследника. Според него ефектът от уважаване на иска е относителна недействителност спрямо кредитора-ищец, в резултат на която той може да се удовлетвори от която и да е част от наследствените права,

независимо от това, че наследството може да е прието от друг наследник.

- 3.8. Положителна оценка заслужава изградената от автора конструкция, даваща смисъл на отмяната на отказа от наследство от страна на кредитор, като при това се избягват неприемливите разбирания, като това, че кредиторът, упражнявайки правото си на отмяна, не само неутрализира действието на отказа спрямо себе си, но и постига ефекта на приемане на наследството; че по този начин се постига забранения от закона резултат наследството да бъде прието и съответно отказано частично.

Според автора уваженият иск по чл. 56 ЗН поражда рефлексно действие по отношение на останалите наследници – друг наследник от същия или следващ ред, който след отказа е приел наследството и ще трябва да претърпи принудително изпълнение. Същевременно отказалият се наследник не претърпява неблагоприятни последици, извън понасяне на разноските по делото. Отчитайки неблагоприятния ефект на тази конструкция върху третите лица, авторът предлага да бъде предвидена законова закрила на добросъвестните лица, придобили права след отказа от наследство като контрагенти на останалите наследници.

4. **Критични бележки.** С част от авторовите виждания не мога да се съглася (напр. с тезата по т. 3.4). Няма обаче да аргументирам своята теза, тъй като намирам, че това не е необходимо тук. Не е важно дали авторът и членът на журито са на едно мнение. Различието не може да се разглежда като недостатък на дисертацията. Важното е, че авторът сериозно и задълбочено е проучил застъпваните в литературата виждания и в коректен спор аргументирано е защитил своята позиция.

- 4.1. Първата глава на труда би следвало да е по-целенасочена. Тя съдържа обща информация, която в голямата си част няма пряка връзка с разглежданото явление.
- 4.2. Отграничаването от сходни фигури също е по-широк от необходимото. Така, не е уместно да бъдат разгледани всички основания за нищожност и унищожаемост на отказа от наследство, за да се каже, че искът за неговата отмяна е нещо различно. Следва да се има пред вид обаче, че макар и излизащ извън рамките на темата, направеният анализ е добър и в някои части съдържа приноси

моменти – напр. относно отказа от наследство на ненавършили пълнолетие деца.

- 4.3. Независимо от признаване качествата на авторската теза, очертана по-горе в т. 3.7 и 3.8, мисля, че авторът би могъл да прояви повече критичност към анализиранията законова разпоредба. В стремежа си да ѝ придаде смисъл и логика, авторът пропуска очевидни нейни недостатъци. Предложено е за в бъдеще да се предвиди защита за трети лица, придобили наследствена вещ от друг наследник, приел наследството. Но не е помислено за самия наследник, който след атакувания отказ, го приема. Защо той трябва да претърпи неблагоприятните последици от уважаване на иска по чл. 56 ЗН, при положение че не се намира в никаква права връзка с отказалия де от наследство длъжник (освен вероятно роднинска)? Приемливо ли е той, без да знае за опасността от отмяна, да се окаже в положение да е приел наследство, в което задълженията, надхвърлят активите? Ако бе разгледал въпроса и от тази гледна, авторът вероятно би имал не толкова положително отношение към разглежданата защитна мярка спрямо кредиторите на отказалия се от наследство наследник. Предложението за създаване на защита спрямо третите лица струва ми се би трябвало да обхваща и наследниците, а не само лицата, придобили от тях права.

5. **Автореферат.** Авторефератът отговаря на нормативните изисквания. В него точно и ясно е очертано съдържанието на дисертационния труд, като са изведени основните елементи на структурата и авторските виждания. Коректно са посочени приносните моменти на дисертационния труд и направените предложения *de lege ferenda*.

Независимо от бележките, цялостното впечатление от труда е много положително. Авторът е използвал цялата достъпна му литература по разглеждания въпрос, като е представил и подробна библиография в съответствие с нормативните изисквания и добросъвестно е издирил не особено богатата съдебна практика, което е проява на неговата изследователска добросъвестност. Позовава се точно на цитираните автори и практика, а когато не споделя дадено становище, излага мнението си коректно и аргументирано. Видно е, че авторът умее да пише на хубав език с точна терминология.

ЗАКЛЮЧЕНИЕ

Дисертационният труд показва, че авторът притежава задълбочени теоретични знания в областта на гражданското и семейното право, умее да формира собствени становища и аргументирано да ги отстоява, което е проява на самостоятелност и зрелост. Намирам, че трудът **„Отмяна на отказа от наследство от кредиторите на наследника“** напълно отговаря на изискванията на чл. 6, ал.3 от Закона за развитието на академичния състав в Република България и на чл. 27 от Правилника за прилагане на ЗРАСРБ, поради което **на автора Венцислав Людмилов Петров следва да бъде дадена образователната и научна степен „доктор“**.

Изготвил становището:

Доц. д-р Анна Станева

10.6.2015